

Locatieonderzoek natuurwaarden Projectlocatiegebied De Heihorsten

Concept

Gemeente Someren

Grontmij Nederland B.V.
Eindhoven, 15 november 2007

Verantwoording

Titel : Locatieonderzoek natuurwaarden
Projectlocatiegebied De Heihorsten

Subtitel :

Projectnummer : 237757

Referentienummer : GM-0055705

Revisie :

Datum : 15 november 2007

Auteur(s) : R. Geraeds

E-mail adres : Rob.Geraeds@Grontmij.nl

Gecontroleerd door : M. Willekens

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : W. Snellen

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Grontmij Nederland B.V.
Zernikestraat 17
5612 HZ Eindhoven
Postbus 1265
5602 BG Eindhoven
T +31 40 265 12 11
F +31 40 244 37 97
www.grontmij.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Doelstelling.....	4
1.3	Aanpak.....	4
1.4	Resultaat	5
2	Gebiedsbeschrijving en ontwikkelingen.....	6
2.1	Huidige situatie.....	6
2.2	Voorgenomen ontwikkelingen.....	7
3	Beleidskader	9
3.1	Algemeen.....	9
3.2	Vigerend beleidskader	9
3.3	Flora- en faunawet	10
4	Inventarisatie en toetsing van beleid.....	11
4.1	Algemeen.....	11
4.2	Natuurbeschermingswet/Natura 2000.....	11
4.3	Ecologische Hoofdstructuur (EHS)	11
4.4	Groene Hoofdstructuur (GHS).....	12
4.5	Bestemmingsplan.....	12
5	Inventarisatie en toetsing van flora en fauna	13
5.1	Algemeen.....	13
5.2	Inventarisatie en toetsing	13
5.2.1	Flora.....	13
5.2.2	Broedvogels	14
5.2.3	Zoogdieren.....	15
5.2.4	Amfibieën	16
5.2.5	Reptielen	17
5.2.6	Vissen	17
5.2.7	Overige soorten.....	18
6	Conclusie	19
6.1	Resultaat	19
6.2	Advies	20
	Bijlage 1: Geraadpleegde literatuur.....	22
	Bijlage 2: Natura 2000	23
	Bijlage 3: Ecologische Hoofdstructuur	24
	Bijlage 4: Groene Hoofdstructuur	25

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Someren is bezig met de gebiedsontwikkeling voor het gebied De Heihorsten. Men is voornemens om dit grotendeels agrarisch gebied met name in recreatief opzicht te ontwikkelen. Naast de vanuit recreatief oogpunt aantrekkelijke ligging zijn in het gebied reeds enkele toeristisch-recreatieve bedrijven aanwezig (o.a. camping, restaurant, groepsaccommodatie). Zowel diverse agrariërs in het gebied als de bestaande recreatiebedrijven hebben plannen om nieuwe recreatievoorzieningen te starten dan wel de bestaande bedrijven verder te ontwikkelen. De aanwezige natuurwaarden in het plangebied kunnen van invloed zijn op de toekomstige inrichting. Daarom is het van belang om in een vroegtijdig stadium beschermde natuurwaarden in beeld te brengen zodat hiermee met de planontwikkeling rekening kan worden gehouden

1.2 Doelstelling

Doel van deze notitie is tweeledig. Enerzijds wordt inzichtelijk gemaakt welke natuurwaarden in het plangebied De Heihorsten aanwezig zijn. Anderzijds wordt duidelijk gemaakt wat eventuele consequenties van de geplande ontwikkelingen zijn voor de in het gebied aanwezige natuurwaarden.

1.3 Aanpak

Het rapport omvat een onderzoek naar beschermde natuurwaarden en beschermde soorten binnen het plangebied De Heihorsten in de gemeente Someren. In eerste instantie is de beleidsmatige status van het plangebied bepaald voor wat betreft natuur- en landschapswaarden (EHS, GHS, bestemmingplan e.d.). Vervolgens zijn bijzondere natuurwaarden in beeld gebracht door het raadplegen van diverse literatuurgegevens (zie bijlage 1) en het opvragen van beschikbare inventarisatiegegevens. Bij de Provincie Noord-Brabant, de Zoogdiervereniging VZZ en de Stichting RAVON zijn verspreidingsgegevens van planten, broedvogels, zoogdieren, amfibieën, reptielen en vissen opgevraagd uit de kilometerhokken 173-377, 174-377, 175-377, 176-377, 174-376, 175-376, 176-376, 174-375 en 175-375.

Verder is op 13 september 2007 een aanvullend veldbezoek uitgevoerd om te beoordelen waar de natuurkwaliteiten in het plangebied liggen. Tijdens dit veldbezoek is gekeken naar de aanwezige biotooptypen in het gebied. Er is vooral gelet op de gedeelten van het plangebied waar nieuwe ontwikkelingen gepland zijn. Waarnemingen van beschermde soorten die tijdens het veldbezoek zijn gedaan, zijn in dit rapport opgenomen. Aan de hand van de beschikbare gegevens en het veldbezoek is een overzicht opgesteld van de waargenomen beschermde soorten planten en dieren binnen het plangebied De Heihorsten.

Omdat de inventarisatie te weinig concrete resultaten opleverde om een volledig beeld te krijgen van de in het gebied aanwezige beschermde flora en fauna is aanvullend, aan de hand van de aanwezige biotopen en hun omvang, ingeschat welke beschermde soorten in het onderzoeksgebied nog meer aanwezig kunnen zijn.

Dit is gedaan op basis van "expert judgement", wat inhoudt dat aan de hand van literatuur, onderzoek is gedaan naar de biotoopvoorkomst en verspreidingsgegevens in de regio. Er is een beeld geschetst van soorten die hoogstwaarschijnlijk voorkomen op de locaties waar de maatregelen worden getroffen. Aangegeven wordt of het hier gaat om permanent leefgebied, zwervers, foerageergebied, overwinteringsgebied etc.

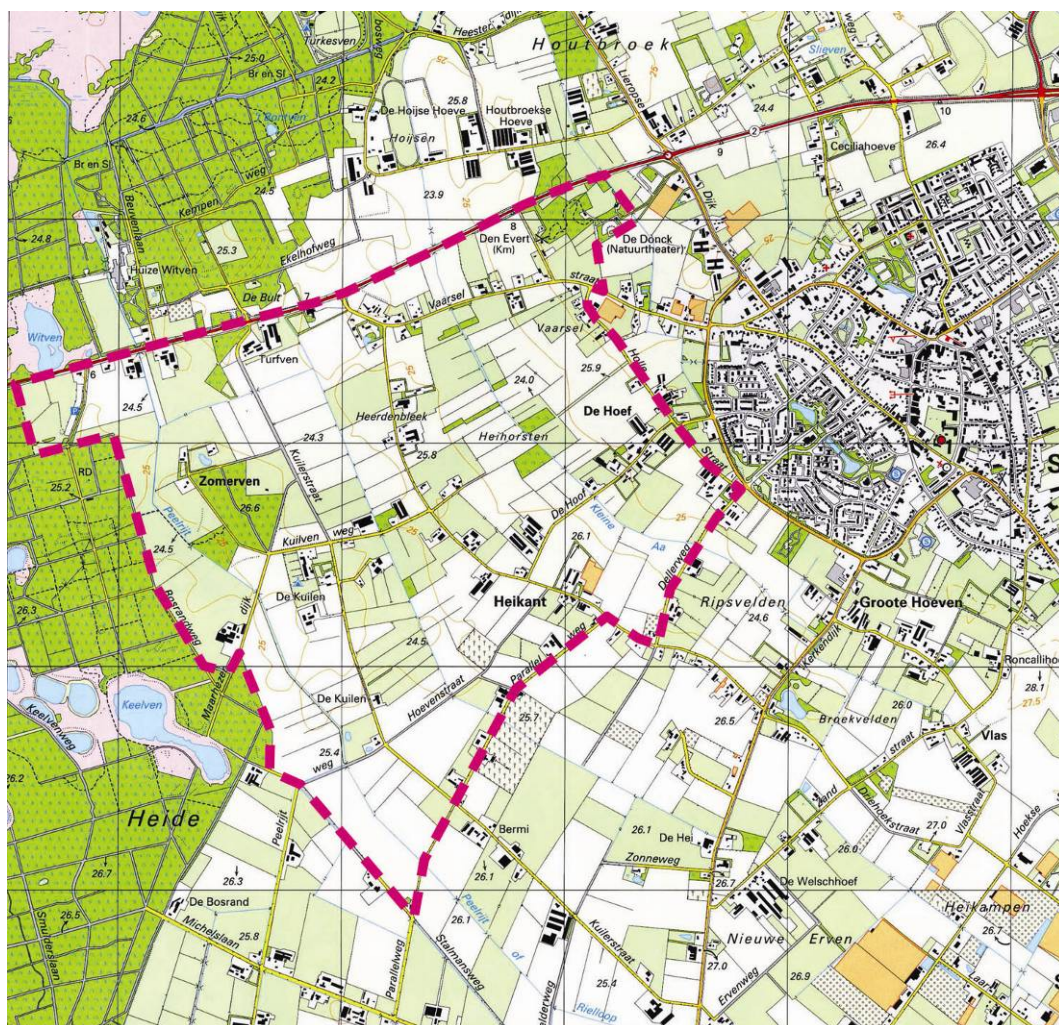
1.4 Resultaat

Bovengenoemde aanpak resulteert in een notitie waarin de beleidsmatige status van het plangebied en de aanwezige natuurwaarden in het kort worden beschreven. Van hieruit worden de mogelijke effecten van de planrealisatie op de aanwezige beschermde natuurwaarden aangegeven. Indien er sprake is van negatieve effecten wordt aangegeven welke vervolgstappen nodig zijn.

2 Gebiedsbeschrijving en ontwikkelingen

2.1 Huidige situatie

Het plangebied De Heihorsten is circa 400 hectaren groot en ligt westelijk van de kern Someren in de gemeente Someren. Het gebied wordt aan de noordkant begrensd door de Provinciale weg en aan de oost- en zuidkant door de Hollestraat, Dellerweg en Parallelweg. In het westen grenst het plangebied direct aan de Strabrechtse Heide. In de huidige situatie bestaat het gebied voornamelijk uit landbouwgronden (foto 1). Verspreid in het gebied komen intensieve veehouderijen en melkveehouderijen voor. Het gebied wordt door verschillende verharde en onverharde wegen doorkruist. Langs een groot deel van deze wegen zijn laanbeplantingen aanwezig die voornamelijk uit Zomereiken (foto 2), maar ook uit Amerikaanse eik en Ruwe berk bestaan. Langs onverharde wegen liggen plaatselijk brede bermen met schrale vegetaties (foto 3). Verder lopen er twee waterlopen door het gebied, de Peelrijt en de Kleine Aa (foto 4).

Figuur 2.1: plangebied De Heihorsten (rood omlind)

Foto 1: in de huidige situatie kent het grootste deel van het plangebied een agrarisch gebruik

Foto 2: laanbeplanting met Zomereiken

Foto 3: plaatselijk liggen brede bermen langs onverharde wegen

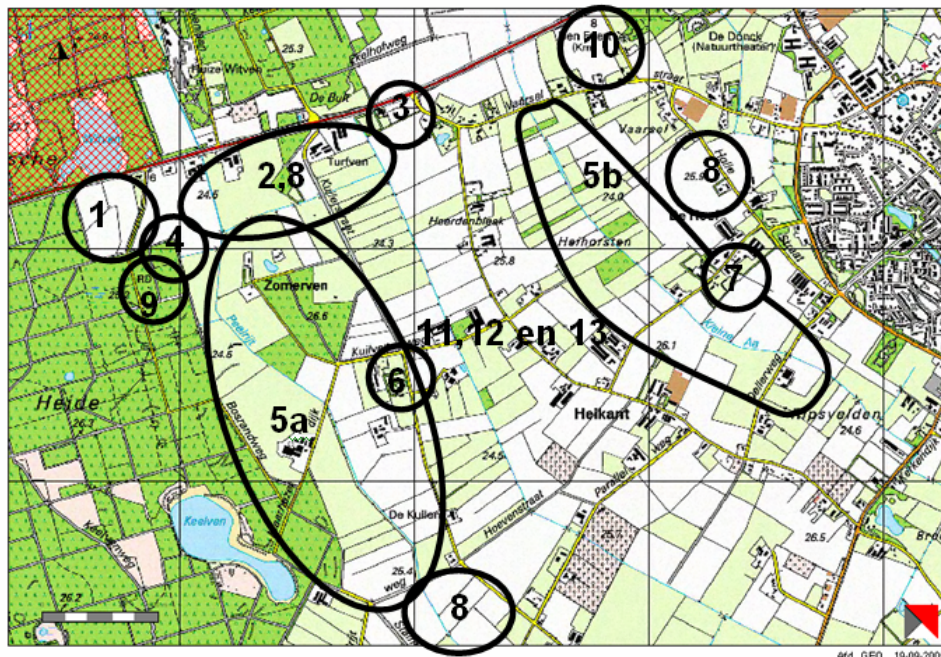
Foto 4: de Kleine Aa

2.2 Voorgenomen ontwikkelingen

In het plangebied De Heihorsten spelen verschillende (samenhangende) initiatieven op het gebied van recreatie en toerisme, landschap, water, natuur, cultuurhistorie en archeologie. Binnen het totale plangebied worden de volgende deelactiviteiten onderscheiden (zie ook figuur 2.2):

1. De Recreatieve Poort en het Bezoekerscentrum
2. Verblijfsrecreatie (luxueuze vakantiewoningen) in een bos- en waterrijke omgeving, een landgoed en helofytenfilters
3. Restaurant 't Weekend
4. Arboretum
- 5a. Golfbaan Strabrechtse Golf
- 5b. Ecologische VerbindingsZone (EVZ) Kleine Aa
6. Camping De Kuilen
7. Groepsaccommodatie De Hoof
8. Landgoederen
9. Vlindertuin
10. Gemeentelijk terrein voor buitenactiviteiten
11. Recreatieve routes
12. Ontwikkelings- en uitvoeringsprogramma cultuurhistorie en archeologie
13. Ontwikkelingsplan Landschappelijke Elementen

Voor een uitgebreide beschrijving van de diverse deelplannen wordt verwezen naar het rapport “Projectlocatiegebied Recreatie de Heihorsten, Gebiedsontwikkeling” (Grontmij, 2006) en naar bijlage 6 van de “startnotitie m.e.r.” (Grontmij, 2007).

Figuur 2.2: ligging van de deelprojecten

Vanuit de verschillende deelplannen is het onderstaande streefbeeld voor Projectlocatiegebied De Heihorsten opgesteld. Voor een uitgebreide beschrijving van het streefbeeld wordt verwezen naar de “startnotitie m.e.r.” (Grontmij, 2007).

Figuur 2.3: streefbeeld De Heihorsten

3 Beleidskader

3.1 Algemeen

Het natuur- en soortenbeleid krijgt in Nederland enerzijds vorm via de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Natuurbeschermingswet, anderzijds via de Flora- en faunawet. In dit hoofdstuk wordt een korte toelichting gegeven op het natuurbeleid van de diverse overheden waarmee in deze rapportage rekening is gehouden alsmede de wijze waarop dit moet worden getoetst. Vervolgens vindt de daadwerkelijke toetsing plaats.

3.2 Vigerend beleidskader

De Nota Ruimte (Ministeries van VROM, LNV, VenW en EZ, 2006) stelt dat ruimtelijke ingrepen in bepaalde beleidsmatig vastgestelde gebiedscategorieën moeten worden getoetst op mogelijke negatieve effecten voor aanwezige natuur- en landschapswaarden. Deze toetsing volgens het “Nee-tenzij-principe” (zie tabel 3.1) is uitgewerkt in de “Notitie toepassing compensatiebeginsel Noord-Brabant 1997 “(1999), en verder aangescherpt in de Beleidsregel Natuurcompensatie (2005). Hoofduitgangspunt daarbij is dat er per saldo geen verlies aan natuur- en landschapswaarden mag plaatsvinden.

Tabel 3.1 Procedure “Nee-tenzij-principe”

A.	
Vraag:	Gaan bij de ingreep belangrijke natuur- en/of landschapswaarden verloren?
Ja	→ dan B.
Nee	→ dan is het compensatiebeginsel niet aan de orde.
B.	
Vraag:	Gaat het om een zwaarwegend maatschappelijk en/of economisch belang?
Ja	→ dan C.
Nee	→ dan wordt de ingreep niet toegestaan.
C.	
Vraag:	Zijn er andere locaties mogelijk waarbij geen waarden verloren gaan?
Ja	→ dan dient de ingreep daar plaats te vinden.
Nee	→ dan dienen de nadelige effecten zoveel als mogelijk verminderd te worden (mitigatie) en pas dan is compensatie aan de orde.

Het compensatiebeginsel maakt strikt genomen geen deel uit van de beschermingsformules en geldt ook niet voor alle gebiedscategorieën. Pas als er na mitigatie nog sprake is van negatieve effecten komt compensatie in beeld. Een en ander betekent dat eerst aan de drie hierboven genoemde voorwaarden moet worden voldaan, voordat gesproken kan worden over compensatie. Compensatie vormt derhalve pas een eventuele 4^e stap.

Getoetst worden ingrepen in of nabij de onderstaande gebiedscategorieën:

- wettelijk beschermde gebieden (Natuurbeschermingswet);
- de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) uit het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) (Beheergebied, Reservaatgebied, Zoekgebied Ruime Jas, Natuurontwikkelingsgebied, Ecologische verbindingzone);
- de Groene hoofdstructuur (GHS)
- bossen en beplantingen buiten de GHS die planologisch bescherming genieten in bestemmingsplannen, onder de Boswet en/of APV's

3.3 Flora- en faunawet

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Deze wet bundelt de bepalingen over soortenbescherming die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen. Ook is in deze wet opnieuw vastgesteld welke planten- en diersoorten in Nederland beschermd zijn. Belangrijkste consequentie van deze nieuwe wet is dat ontheffing moet worden aangevraagd voor uitvoeringswerkzaamheden in de meest brede zin van het woord, als een soort of leefgebied van een beschermde soort door deze werkzaamheden kan worden aangetast. Dat geldt voor alle beschermde soorten, waaronder een groot aantal vrij algemeen voorkomende soorten.

Bij het indienen van een aanvraag voor een ontheffing op basis van artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt door de wetgever het "nee-tenzij-principe" als uitgangspunt gehanteerd. Dit betekent dat bij de aanvraag voor een ontheffing een uitgebreide motivering en nadere onderbouwing moet worden toegevoegd. Deze situatie gaf niet geheel de intenties van de wetgever weer. De wetgever beoogde niet om voor zeer algemene, niet bedreigde soorten tot een intensieve toetsing ten behoeve van een ontheffing van de bepalingen in de Flora- en faunawet te komen. Deze situatie is, door middel van de AMVB artikel 75 van de Flora- en faunawet (Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen) per 23 februari 2005 aangepast. Deze AMVB verdeelt de onder de wet beschermde soorten in drie categorieën, te weten:

1	Algemene soorten	Zeer algemene soorten (genoemd in Tabel 1 van de AMVB) en voor de meeste situaties vrijgesteld voor een ontheffingsaanvraag.
2	Overige soorten	Soorten die genoemd zijn in Tabel 2 van de AMVB. Voor de meeste situaties vrijgesteld voor een ontheffingsaanvraag indien men werkt volgens een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode.
3	Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMVB	Soorten die genoemd zijn in Tabel 3 van de AMVB. Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt ten aanzien van deze soorten dat er altijd een ontheffing moet worden aangevraagd waarvoor een uitgebreide toets geldt.

Vogelsoorten zijn niet in de verschillende tabellen opgenomen. Alle vogelsoorten genieten in Nederland een gelijke bescherming. Algemeen geldt dat voor vogels niet snel een ontheffing nodig is indien de werkzaamheden worden verricht buiten het broedseizoen. Uitzondering hierop vormen vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels, deze genieten jaarrond bescherming. In de praktijk worden hieronder nesten van spechten, uilen, roofvogels en in kolonies broedende vogels (o.a. Oeverzwaluwen, Roeken en Blauwe reigers) verstaan.

Samengevat kan worden geconcludeerd dat voor de meeste situaties thans een vrijstelling geldt. Voor bepaalde typen werkzaamheden geldt een vrijstelling als men handelt volgens een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode. In specifieke gevallen moet een ontheffing worden aangevraagd die aan een uitgebreide toetsing wordt onderworpen.

4 Inventarisatie en toetsing van beleid

4.1 Algemeen

Onderstaand worden de belangrijkste conclusies, voor zover deze betrekking hebben op de toetsing van de beleidsmatige bescherming van het plangebied, samengevat weergegeven.

4.2 Natuurbeschermingswet/Natura 2000

Het plangebied De Heihorsten is niet beschermd onder de Natuurbeschermingswet. De noordwestelijk aan het plangebied grenzende Strabrechtse Heide is echter als Habitatrictlijngebied (Strabrechtse Heide en Beuven, Natura 2000 nr. NL 1000024) in het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden (Natura 2000) opgenomen en daarom beschermd onder de Natuurbeschermingswet (bijlage 2). De Strabrechtse Heide en Beuven zijn primair als Habitatrictlijngebied begrensd vanwege de aanwezigheid van de onderstaande habitattypen.

Habitatype:

- 2310 Psammofiele heide met Struikhei (*Calluna*) en Stekelbrem (*Genista*)
- 3110 Mineraalarme oligotrofe wateren van de Noord-Atlantische zandvlakten met oeverkruidvegetatie (*Littorelletalia uniflorae*)
- 3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot de Oeverkruidorde (*Littorelletalia uniflorae*) en/of Dwergbiezen-klasse (*Isoëto-Nanojuncetea*)

Daarnaast is het gebied aangemeld voor de volgende *habitattypen en soorten*:

- 2330 Open grasland met Buntgras en Struisgrassoorten (*Corynephorus* en *Agrostis*-soorten) op landduinen
- 4010 Noord-Atlantische vochtige heide met Dophei (*Erica tetralix*)
- 91E0 *Alluviale bossen met Zwarte els (*Alnus glutinosa*) en Es (*Fraxinus excelsior*) (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 1831 Drijvende waterweegbree

4.3 Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De bestaande bosjes binnen De Heihorsten zijn binnen de EHS begrensd als “bestaand bos- en natuurgebied”. Enkele agrarische percelen langs de Kleine Aa, ter hoogte van De Hoef, zijn als beheersgebied in de EHS opgenomen. De Kleine Aa zelf heeft de functie van “ecologische verbindingszone” (bijlage 3).

4.4 Groene Hoofdstructuur (GHS)

Het plangebied ligt voor een groot deel binnen de Regionale Natuur- en Landschapseenheid (RNLE) De Kempische Beken. De bestaande bosjes en de Kleine Aa zijn respectievelijk als “overige bos- en natuurgebied” en “ecologische verbingszone” in de GHS-natuur opgenomen.

Een groot deel van de agrarische gronden is respectievelijk als “struweelvogelgebied” en als “leefgebied kwetsbare soorten” in de GHS-landbouw begreep. De overige gronden die binnen de RNLE liggen zijn als “RNLE-landschapsdeel” in de AHS-landschap opgenomen (bijlage 4).

4.5 Boswet

Binnen het plangebied vallen de bossen (groter dan 10 are) en laanbeplantingen (indien deze uit meer dan 20 bomen bestaan) onder de werking van de Boswet indien deze zijn gelegen buiten de bebouwde kom. Indien met de voorgenomen planontwikkeling bomen gekapt worden, dient dit minimaal één maand voor de kap gemeld te worden bij de Dienst Regelingen. Voor de gekapte houtopstanden geldt dat deze binnen drie jaar herplant dienen te worden.

Bomen binnen de bebouwde kom vallen onder de werking van de APV. Voor het kappen van deze bomen moet een kapvergunning bij de gemeente worden aangevraagd.

4.6 Bestemmingsplan

In het vigerend bestemmingsplan van de gemeente Someren (bestemmingsplan “Buitengebied 1998”, vastgesteld d.d. 25 maart 1999, goedkeuring G.S. d.d. 9 november 1999) is het plangebied hoofdzakelijk bestemd als agrarisch gebied (“agrarisch gebied”, “agrarisch gebied met landschappelijke waarden” “agrarisch gebied natuurwaarden” (aanduiding “planten en plantengemeenschappen” en “hydrologisch waardevol”) en “agrarisch gebied met abiotische waarden” (aanduiding “hydrologisch waardevol”).

Kleinere delen van het gebied zijn als “bosgebied met natuurwaarden”, met aanduiding “planten en plantengemeenschappen” en “recreatieve doeleinden II” bestemd.

5 Inventarisatie en toetsing van flora en fauna

5.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de inventarisatie van planten- en diersoorten binnen het plangebied De Heihorsten. Er wordt aangegeven welke volgens de Flora- en faunawet beschermde soorten in het gebied zijn waargenomen of te verwachten zijn.

Per soort worden steeds de volgende gegevens aangeduid:

- Naam
- Jaar Het meest recente jaar waarin de soort daadwerkelijk is waargenomen;
- Gebiedsfunctie De functie die het gebied heeft voor de betreffende soort.
 Daarbij worden onderscheiden:
 Flora
 - o Mogelijke groeiplaats;
 - o Groeiplaats.
 Fauna
 - o Mogelijk leefgebied;
 - o Leefgebied;
 - o Mogelijk foerageergebied;
 - o Foerageergebied.
- FF Beschermde soort in het kader van de Flora- en fauna wet, met bijbehorende categorie-indeling, (tabel 1, 2 of 3);

In navolging van de indeling in de Flora- en faunawet wordt er onderscheid gemaakt in diverse relevante soortgroepen, te weten planten, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. In deze laatste categorie zijn onder andere dagvlinders, libellen en slakken opgenomen. Bij zoogdieren wordt apart ingegaan op grondgebonden zoogdieren en vleermuizen, vanwege hun verschil in leefwijze en daarmee te verwachten effecten van de maatregelen. Er wordt per soortgroep gemotiveerd of een ontheffingsaanvraag noodzakelijk is en voor welke soorten.

5.2 Inventarisatie en toetsing

5.2.1 Flora

Omdat het plangebied grotendeels een intensief agrarisch gebruik kent (voornamelijk intensieve hooilanden en maïsakkers), zijn de floristische waarden laag. De vegetatie wordt voornamelijk gekenmerkt door soorten van voedselrijke omstandigheden. Kenmerkende soorten zijn hier Boerenwormkruid, Haagwinde, Grote brandnetel, Akkerdistel en Ridderzuring. Plaatselijk komen in brede bermen langs zandpaden en in de bosschages vegetaties van schralere omstandigheden voor (foto's 5 & 6). Enkele kenmerkende soorten zijn hier Duizendblad, Hazenpotje, Zandblauwtje, Muizenoor, Vertakte leeuwentand en Struikheide.

Foto's 5 & 6: plaatselijk zijn vegetaties van schrale omstandigheden aanwezig in bermen, greppels en sloottaluds

De aanwezigheid van bijzondere beschermde plantensoorten (tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet) is onwaarschijnlijk. Dit blijkt ook uit de inventarisatiegegevens van de provincie Noord-Brabant. Het plangebied is in 1999 en 2001 door de provincie Noord-Brabant op flora geïnventariseerd. Tijdens deze inventarisatie zijn in de omgeving van het plangebied 4 beschermde plantensoorten aangetroffen. Hierbij gaat het om Wilde gagel, Jeneverbes, Brede wespenorchis en Kleine zonnedauw. Deze soorten zijn uitsluitend op de Somerense- en Strabrechtse Heide aangetroffen. Ondanks dat onderstaande soorten niet in het plangebied zijn aangetroffen, zijn er in principe wel geschikte standplaatsen voor de volgende beschermde soorten.

Naam	Jaar	Gebiedsfunctie	FF 1	FF 2	FF 3
Brede wespenorchis (<i>Epipactis helleborine</i>)	-	mogelijke standplaats	x		
Grasklokje (<i>Campanula rotundifolia</i>)	-	mogelijke standplaats	x		

De Brede wespenorchis en het Grasklokje zijn in tabel 1 van de Flora- en faunawet opgenomen. Voor deze soorten geldt ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling.

5.2.2 Broedvogels

Het plangebied is in 2000 en 2001 door de Provincie Noord-Brabant op broedvogels geïnventariseerd. Tijdens deze inventarisaties zijn broedgevallen van 64 provinciale aandachtsoorten binnen en in de omgeving van het plangebied aangetroffen. Het merendeel betreft algemene soorten, 12 soorten zijn opgenomen op de Rode lijst. Van deze 12 soorten broeden er 3 niet daadwerkelijk in het plangebied, maar in de Somerense Heide. Alle in Europa inheemse vogelsoorten genieten bescherming onder de Flora- en faunawet. In de praktijk betekent dit dat vooral in het broedseizoen sprake zal zijn van verontrusting, doden of verstoren van nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen. Wanneer werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden, zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn (Brochure "Buiten aan het werk?" Ministerie van LNV, 2005). Broedplaatsen van spechten, uilen en roofvogels zijn jaarrond beschermd. Van deze vogelgroepen zijn binnen het plangebied broedgevallen van Groene specht, Grote bonte specht, Kleine bonte specht, Buizerd, Tovenvalk en Steenuil aangetroffen.

5.2.3 Zoogdieren

Bij de Zoogdierverseniging VZZ is slechts een beperkt aantal, oude waarnemingen van zoogdieren voorhanden. Het gebied is nooit structureel op zoogdieren onderzocht en er zijn slechts uit twee (van de negen kilometerhokken waarbinnen het plangebied is gelegen) kilometerhokken waarnemingen van zoogdieren beschikbaar.

Grondgebonden zoogdieren

Bij de VZZ zijn uit het plangebied en omgeving zes soorten grondgebonden zoogdieren voorhanden. Een van de waarnemingen betreft een niet nader gedetermineerde bosspitsmuis. Gezien de huidige inrichting en gebruik van het gebied, en de biotoopeisen van de twee soorten bosspitsmuizen, is het waarschijnlijk dat beide soorten in het gebied voorkomen. Tijdens het veldbezoek zijn verder sporen van enkele soorten zoogdieren aangetroffen en is een Haas waargenomen. In onderstaande tabel staan de waargenomen soorten opgenomen, evenals de beschermde grondgebonden soorten zoogdieren die in het gebied verwacht mogen worden.

Naam	Jaar	Gebiedsfunctie	FF 1	FF 2	FF 3
Egel (<i>Erinaceus europaeus</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Mol (<i>Talpa europaea</i>)	2007	leefgebied	x		
Huisspitsmuis (<i>Crocidura russula</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Gewone bosspitsmuis (<i>Sorex araneus</i>)	1986	waarschijnlijk leefgebied	x		
Tweekleurige bosspitsmuis (<i>Sorex coronatus</i>)	1986	waarschijnlijk leefgebied	x		
Konijn (<i>Oryctolagus cuniculus</i>)	2007	leefgebied	x		
Haas (<i>Lepus europeus</i>)	2007	leefgebied	x		
Bosmuis (<i>Apodemus sylvaticus</i>)	1986	leefgebied	x		
Rosse woelmuis (<i>Clethrionomys glareolus</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Dwergmuis (<i>Micromys minutus</i>)	1986	leefgebied	x		
Veldmuis (<i>Microtus arvalis</i>)	1986	leefgebied	x		
Aardmuis (<i>Microtus agrestis</i>)	1986	waarschijnlijk leefgebied	x		
Woelrat (<i>Arvicola terrestris</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Eekhoorn (<i>Sciurus vulgaris</i>)	-	mogelijk leefgebied		x	
Vos (<i>Vulpes vulpes</i>)	1987	leefgebied	x		
Wezel (<i>Mustela nivalis</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Hermelijn (<i>Mustela erminea</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Bunzing (<i>Mustela putorius</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Ree (<i>Capreolus capreolus</i>)	2007	leefgebied	x		

Met uitzondering van de Eekhoorn betreft het allemaal zeer algemeen voorkomende soorten met een brede ecologische amplitudo. Geen van deze soorten is opgenomen in de Rode lijst, of in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. In de Flora- en faunawet zijn ze dan ook in tabel 1 ondergebracht. Met het van kracht worden van de AMVB art. 75 van de Flora- en faunawet geldt voor deze soorten ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling.

De Eekhoorn is in tabel 2 van de Flora- en faunawet opgenomen. Deze soort is te verwachten in de bosjes en langs doorgaande laanbeplantingen in het gebied. Ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen dient voor deze soort een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd indien negatieve effecten te verwachten zijn. Indien men werkt volgens een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode geldt voor de Eekhoorn een vrijstelling.

Vleermuizen

Bij de VZZ zijn uit het plangebied en de omgeving alleen waarnemingen van Gewone dwergvleermuizen voorhanden. Daarnaast zijn waarnemingen van niet nader gedetermineerde dwergvleermuizen uit het gebied bekend. Hierbij gaat het om de Gewone dwergvleermuis of de Ruige dwergvleermuis. Gezien de inrichting en ligging van het plangebied en de regionale verspreiding van de verschillende soorten vleermuizen, kunnen onderstaande soorten in het plangebied worden verwacht.

Naam	Jaar	Gebiedsfunctie	FF 1	FF 2	FF 3
Ruige dwergvleermuis (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	1986	mogelijk leefgebied			x
Gewone dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	1988	leefgebied			x
Laatvlieger (<i>Eptesicus serotinus</i>)	-	mogelijk leefgebied			x
Rosse vleermuis (<i>Nyctalus noctula</i>)	-	mogelijk leefgebied			x
Baardvleermuis (<i>Myotis mystacinus</i>)	-	mogelijk leefgebied			x
Watervleermuis (<i>Myotis daubentonii</i>)	-	mogelijk leefgebied			x
Gewone grootoorvleermuis (<i>Plecotus auritus</i>)	-	mogelijk leefgebied			x

Vleermuizen hebben afhankelijk van de soort vaste rust- en verblijfplaatsen in gebouwen en/of holtes en spleten in (oude) bomen. Opgaande beplantingen als lanen en bomenrijen worden als migratieroute tussen de foerageergebieden en de verblijfplaatsen gebruikt.

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en zijn daarom in tabel 3 van de Flora- en faunawet ondergebracht. Ten aanzien van ruimtelijke ingrepen moet voor deze soorten een ontheffing van de Flora- en faunawet worden aangevraagd wanneer verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet worden overtreden.

5.2.4 Amfibieën

Bij de Stichting RAVON en de provincie Noord-Brabant is een beperkt aantal waarnemingen van amfibieën uit het plangebied en de directe omgeving hiervan voorhanden. Het plangebied is deels slecht tot matig en deels niet op deze soortgroep onderzocht. Uit de kilometerhokken waarbinnen het plangebied ligt zijn 20 waarnemingen van vijf soorten amfibieën voorhanden. Slechts één van deze waarnemingen stamt daadwerkelijk uit het plangebied. Het betreft een niet nader gedetermineerde groene kikker. De overige waarnemingen zijn afkomstig uit de verschillende vennen in de Somerensche- en Strabrechtsche Heide.

Uit de omgeving van het plangebied zijn tevens waarnemingen van Alpenwatersalamander, Rugstreeppad en Poelkikker voorhanden.

Naam	Jaar	Gebiedsfunctie	FF 1	FF 2	FF 3
Kleine watersalamander (<i>Triturus vulgaris</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Alpenwatersalamander (<i>Triturus alpestris</i>)	-	mogelijk leefgebied		x	
Gewone pad (<i>Bufo bufo</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Rugstreeppad (<i>Bufo calamita</i>)	-	mogelijk leefgebied			x
Bruine kikker (<i>Rana temporaria</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Heikikker (<i>Rana arvalis</i>)	-	mogelijk leefgebied			x
Bastaardkikker (<i>Rana esculenta synklepton</i>)	-	waarschijnlijk leefgebied	x		
Poelkikker (<i>Rana lessonae</i>)	-	mogelijk leefgebied			x
Groene kikker (<i>Rana klepton esculenta</i>)	2005	leefgebied	x		

De poelen en (in mindere mate) de sloten binnen het plangebied zijn in principe geschikt als voortplantingswater voor de algemene, weinig kritische soorten amfibieën (Kleine watersalamander, Gewone pad, Bruine kikker en Bastaardkikker). Houtwallen, bosjes, (brede) bermen en slootaluds vormen geschikte land- en overwinteringsbiotopen. Van de overige soorten kunnen

de Alpenwatersalamander en de Poelkikker eveneens in het gebied verwacht worden. Deze soorten kunnen zowel rijk begroeide sloten als poelen als voortplantingswater gebruiken. De aanwezigheid van de Heikikker en de Rugstreeppad is minder waarschijnlijk. Voor deze soorten zijn geen geschikte biotopen in het plangebied aanwezig. Omdat beide soorten echter in het aangrenzende natuurgebied voorkomen, is het goed mogelijk dat de dieren ook binnen de Heihorsten uitzwermen.

De algemene soorten amfibieën zijn in tabel 1 van de Flora- en faunawet ondergebracht. Voor deze soorten geldt ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling. De overige soorten zijn in tabel 2 of 3 ingedeeld. Voor deze soorten dient een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd indien met de planontwikkeling negatieve effecten zijn te verwachten. Voor de soorten in tabel 2 geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling indien wordt gewerkt volgens een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode.

5.2.5 Reptielen

Bij de Stichting RAVON zijn twee waarnemingen van reptielen uit de kilometerhokken waarbinnen het plangebied is gesitueerd voorhanden. Beide waarnemingen betreft een Levendbarende hagedis en zijn niet uit het plangebied zelf afkomstig, maar uit de Somerensche Heide. Mogelijk komt de Levendbarende hagedis echter ook voor in bermen en bosranden binnen het plangebied zelf.

Naam	Jaar	Gebiedsfunctie	FF 1	FF 2	FF 3
Levendbarende hagedis (<i>Zootoca vivipara</i>)	-	mogelijk leefgebied		x	

De Levendbarende hagedis is in tabel 2 van de Flora en faunawet opgenomen. Met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soort een vrijstelling indien gewerkt wordt volgens een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. Indien niet volgens een dergelijke gedragscode wordt gewerkt, moet voor ontwikkelingen die een negatief effecten hebben op deze soort een ontheffing van de Flora- en faunawet worden aangevraagd.

5.2.6 Vissen

Bij de Stichting RAVON zijn uit het plangebied en de ruime omgeving geen waarnemingen van vissen voorhanden. Van de in het gebied aanwezige oppervlaktewateren vormen de Peelrijt en de Kleine Aa in potentie geschikte leefgebieden voor onderstaande beschermde vissoorten. De aanwezigheid van andere beschermde vissoorten in het plangebied is zeer onwaarschijnlijk.

Naam	Jaar	Gebiedsfunctie	FF 1	FF 2	FF 3
Bermpje (<i>Noemacheilus barbatulus</i>)	-	mogelijk leefgebied		x	
Grote modderkruiper (<i>Misgurnus fossilis</i>)	-	mogelijk leefgebied			x
Kleine modderkruiper (<i>Cobitis taenia</i>)	-	mogelijk leefgebied		x	

De Kleine modderkruiper en het Bermpje zijn in tabel 2 van de Flora en faunawet opgenomen. Met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soort een vrijstelling indien gewerkt wordt volgens een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode. Indien niet volgens een dergelijke gedragscode wordt gewerkt, moet voor ontwikkelingen die een negatief effecten hebben op deze soorten, een ontheffing van de Flora- en faunawet worden aangevraagd.

De Grote modderkruiper is in tabel 3 van de Flora- en faunawet ondergebracht. Voor deze soort moet met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing van de Flora- en faunawet worden aangevraagd indien negatieve effecten te verwachten zijn als gevolg van de voorgenomen planontwikkeling.

5.2.7 Overige soorten

Er zijn geen waarnemingen uit het plangebied en omgeving bekend van overige beschermde soorten (ongewervelden). Op grond van de habitateisen en verspreiding van de overige beschermde soorten en op basis van de huidige inrichting en gebruik van het plangebied, is de aanwezigheid van overige beschermde diersoorten zeer onwaarschijnlijk.

6 Conclusie

6.1 Resultaat

Op basis van de beschikbare inventarisatiegegevens, aangevuld met de resultaten uit de veldbezoeken, kan samengevat het volgende worden geconcludeerd:

- het plangebied zelf is niet beschermd onder de Natuurbeschermingswet. De direct aan het plangebied grenzende Strabrechtse Heide is als Habitatrichtlijngebied beschermd onder de Natuurbeschermingswet;
- delen van het plangebied zijn in de Ecologische Hoofdstructuur opgenomen als “bestaand bos- en natuurgebied” en “beheersgebied”. De Kleine Aa is als “ecologische verbindingzone” in de EHS opgenomen;
- het grootste deel van het plangebied De Heihorsten is onderdeel van de GHS-landbouw (“struweelvogelgebied” en “leefgebied kwetsbare soorten”). De bestaande bosjes en de Kleine Aa zijn respectievelijk als “overige bos- en natuurgebied” en “ecologische verbindingzone” in de GHS-natuur opgenomen. Daarnaast zijn gebiedsdelen als “RNLE-landschapsdeel” in de AHS-landschap begreemd;
- binnen het vigerende bestemmingsplan van de gemeente Someren is het bestaande bos in het westelijk deel van het plangebied als “bosgebied met natuurwaarden” met de aanduiding “planten en plantengemeenschappen” bestemd. Daarnaast zijn verschillende agrarische bestemmingen met natuurwaarden in het gebied benoemd;
- in het plangebied komen mogelijk twee algemene beschermde plantensoorten voor, de Brede wespenorchis en het Grasklokje. Voor deze soorten geldt ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling;
- het plangebied is het broedgebied van diverse algemene en enkele bedreigde vogelsoorten, waaronder verschillende soorten spechten, roofvogels en uilen;
- het plangebied is waarschijnlijk actueel leefgebied voor diverse beschermde, algemene grondgebonden zoogdieren. Voor deze soorten geldt met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling;
- het plangebied is mogelijk actueel leefgebied van één bijzondere grondgebonden zoogdier-soort, de Eekhoorn;
- gebouwen en (oude) bomen bevatten mogelijk vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen. Opgaande beplantingen zoals houtwallen, lanen en bosranden worden mogelijk door vleermuizen als migratieroute gebruikt;
- binnen het plangebied komen waarschijnlijk diverse beschermde soorten amfibieën voor;
- binnen het plangebied komt mogelijk de Levendbarende hagedis voor;
- in de Peelrijt en de Kleine Aa komen mogelijk drie bijzondere beschermde vissoorten voor, de Kleine- en Grote modderkruiper en het Bermpje;
- binnen het plangebied komen geen andere beschermde diersoorten voor.

6.2 Advies

Ten behoeve van de verdere gebiedsontwikkeling voor het projectlocatiegebied De Heihorsten binnen de huidige planbegrenzing, dienen de volgende stappen doorlopen te worden:

- omdat de planontwikkeling plaatsvindt binnen, en in de omgeving van gebieden die in de GHS/AHS zijn begrepen, en die in het vigerend bestemmingsplan een bos- of natuurbestemming hebben, dient voor deze ontwikkelingen het compensatiebeginsel (volgens het nee-tenzij principe) te worden uitgewerkt;
- omdat de geplande gebiedsontwikkeling direct grenst aan een Natura 2000-gebied dient in eerste instantie door middel van een zogenaamde “voortoets” te worden bepaald of er eventueel sprake is van negatieve effecten op het Natura 2000-gebied. Deze voortoets wordt beoordeeld door de provincie Noord-Brabant. Indien negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten dient een “verstoring/verslechteringstoets” (in het geval van beperkte negatieve effecten) of een “passende beoordeling” (in het geval van sterke negatieve effecten) te worden uitgevoerd;
- indien met de geplande gebiedsontwikkeling bomen worden gekapt, of gebouwen worden gesloopt, dienen deze vooraf te worden geïnventariseerd op de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen en migratieroutes van vleermuizen en op nesten van Eekhoorns, spechten, roofvogels en uilen. Deze inventarisaties dienen in het voorjaar en de zomer te worden uitgevoerd;
- om te achterhalen of binnen het plangebied bijzondere beschermde soorten amfibieën (tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet) voorkomen, dienen de potentiële voortplantingswateren in het voorjaar op de aanwezigheid van deze soortgroep te worden geïnventariseerd;
- voorafgaand aan de gebiedsontwikkeling dienen de gebiedsdelen die in potentie geschikte leefgebieden voor de Levendbarende hagedis vormen te worden geïnventariseerd. Deze inventarisatie kan het beste in het voorjaar of de nazomer worden uitgevoerd;
- indien met de geplande gebiedsontwikkeling werkzaamheden aan de Peelrijt en de Kleine Aa worden uitgevoerd, dienen deze vooraf geïnventariseerd te worden op de aanwezigheid van beschermde vissoorten. Deze inventarisaties kunnen het gehele jaar door worden uitgevoerd;
- indien uit deze inventarisaties blijkt dat bijzondere beschermde soorten in het gebied aanwezig zijn dient het compensatiebeginsel (volgens het nee-tenzij principe) te worden uitgewerkt;
- indien uit deze uitwerking blijkt dat voor deze soorten negatieve effecten zijn te verwachten als gevolg van de voorgenomen gebiedsontwikkeling, dient voor deze werkzaamheden een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Voor soorten die in tabel 2 van de Flora- en faunawet zijn opgenomen geldt een vrijstelling indien wordt gewerkt volgens een door het ministerie van LNV goedgekeurde gedragscode;
- bij de planning van werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels (15 maart-15 juli). Het is verboden om werkzaamheden uit te voeren die broedvogels verstoren of verontrusten.

6.3 Globale planning

Uit overleg met de provincie Noord-Brabant is naar voren gekomen dat de provincie voornemens is om het project De Heihorsten in de “geest” van de compensatieregeling te beoordelen. Dit betekent dat niet elk initiatief afzonderlijk wordt beoordeeld op eventuele compensatieplicht en mogelijkheden daartoe, maar dat vooral wordt gekeken naar de meerwaarde van het plan voor het gebied De Heihorsten als geheel. Dit vereist een zorgvuldige opstelling van het compensatieplan, waarbij in ieder geval moet worden ingegaan op de huidige natuurwaarden en het vigerend natuurbeleid, natuurwaarden die verloren gaan als gevolg van de planontwikkeling, benodigde compensatie en nieuwe natuurwaarden binnen het plan voor De Heihorsten.

Ook dient aandacht te worden besteed aan mogelijke beïnvloeding van het aangrenzende Natura 2000-gebied (m.n. hydrologie, recreatiedruk). Wanneer deze zaken zorgvuldig zijn uitgewerkt, wordt het compensatieplan door de provincie Noord-Brabant tevens beschouwd als een “soort compensatieplan” voor de benodigde afwijking van het streekplan.

Omdat de toekomstige inrichting van plangebied De Heihorsten bekend is kan per direct worden gestart met het opstellen van de voortoets. Wanneer deze is uitgevoerd kan zo nodig, direct aansluitend op de beoordeling door de provincie Noord-Brabant, worden gestart met het uitvoeren van de “verstoring/verslechteringstoets” of de “passende beoordeling”. Dit is alleen het geval indien er negatieve effecten te verwachten zijn.

Indien uit de voortoets blijkt dat er geen negatieve effecten te verwachten zijn voor het Natura 2000-gebied, kan direct gestart worden met het opstellen van het natuurcompensatieplan. Door de inrichting van de nieuwe natuur in De Heihorsten af te stemmen op de van nature in het gebied voorkomende planten- en diersoorten, kan het compensatieplan al voor een groot deel vooruitlopend op de benodigde veldinventarisaties worden opgesteld.

Vanaf het voorjaar van 2008 kan gestart worden met de benodigde veldinventarisaties. Deze lopen door tot in het najaar van 2008.

Ongeveer een jaar voor de daadwerkelijke start van uitvoeringswerkzaamheden moeten eventueel noodzakelijke ontheffingen van de Flora- en faunawet worden aangevraagd.

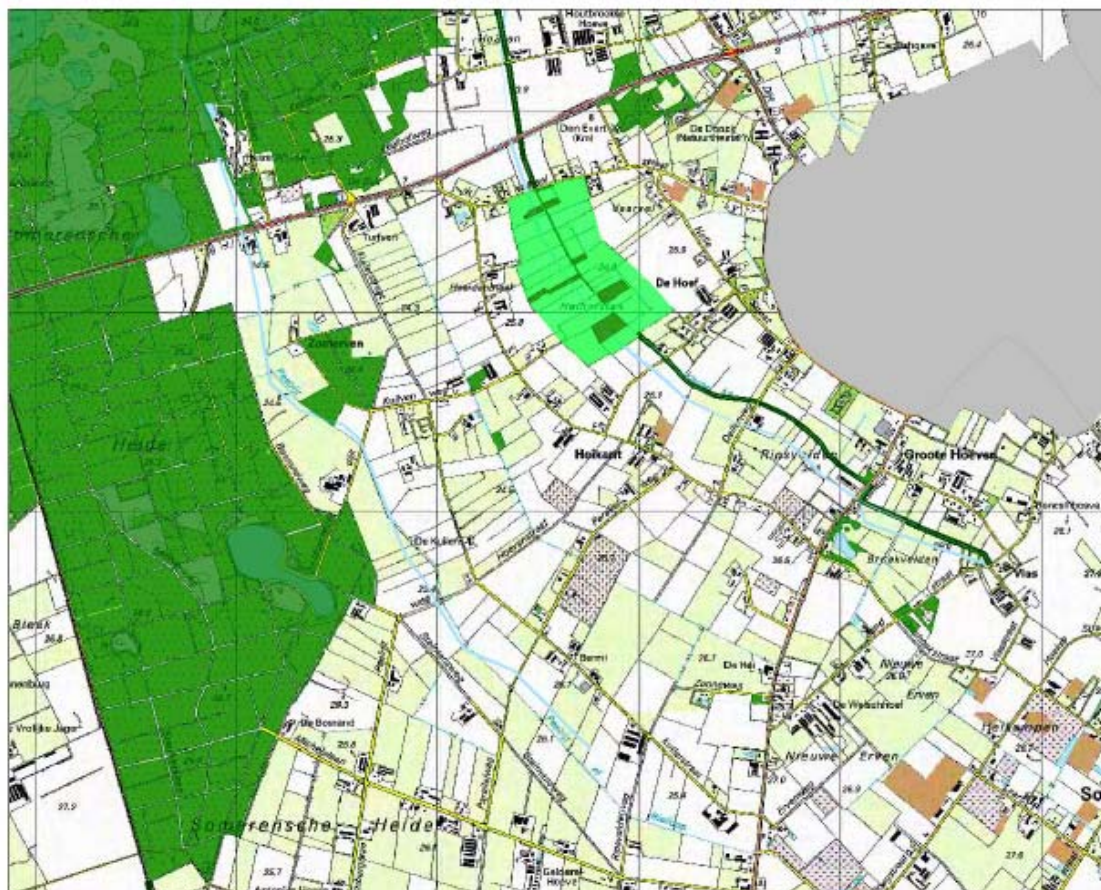
Bijlage 1 Geraadpleegde literatuur

- **Broekhuizen, S, Hoekstra, B., Laar, V. van en Thissen, J.B.M (1992).** Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV uitgeverij.
- **Buiting Bosontwikkeling, 2006.** Flora- en faunaonderzoek Strabrechtse Golf 2006. Buiting Bosontwikkeling, Dieren.
- **Delft, J.J.C.W. van & W. Schuitema, 2005.** Werkatlas amfibieën en reptielen in Noord-Brabant. RAVON Noord-Brabant, Tilburg/ Stichting RAVON, Nijmegen.
- **Grontmij, 2006.** Projectlocatiegebied Recreatie de Heihorsten, gebiedsontwikkeling Someren. Grontmij Nederland bv, Eindhoven.
- **Grontmij, 2007.** Projectlocatiegebied De Heihorsten – startnotitie m.e.r. Grontmij Nederland bv, Eindhoven.
- **Lange, R., Twisk, P., Winden, A. van en Diepenbeek, A. van (1994).** Zoogdieren van West-Europa. KNNV uitgeverij.
- **Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (1997).** Atlas van de Nederlandse vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV uitgeverij.
- **Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij & Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, (2002).** Structuurschema Groen Ruimte. Ministerie van LNV & VROM, Den Haag.
- **Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, (2006).** Besluit goedkeuring gedragscode flora- en faunawet voor waterschappen. (TRC 2006/3652). Vastgesteld d.d. 15 juli 2006.
- **Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, (2005a).** Besluit inwerkingtreding AMVB art. 75 van de Flora- en faunawet. Vastgesteld d.d. 23 februari 2005. Staatsblad 2005.
- **Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, (2005b).** Brochure “Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten”.
- **Ministeries van VROM, LNV, VenW en EZ (2004).** Nota Ruimte, Ruimte voor ontwikkeling. Den Haag.
- **Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, (2002).** Flora- en faunawet. Vastgesteld d.d. 25 mei. Publicatie: Staatsblad d.d. 14 juli 1998. In werking getreden d.d. 1 april 2002.
- **Provincie Noord-Brabant (1999).** Notitie toepassing compensatiebeginsel Noord-Brabant 1997. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.
- **Provincie Noord-Brabant (2005).** Beleidsregel Natuurcompensatie. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.
- **Provincie Noord-Brabant (2002).** Streekplan Noord-Brabant 2002, Brabant in Balans. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.
- **Unie van Waterschappen (2006).** Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen. Den Haag, 2006.

Bijlage 2 Natura 2000

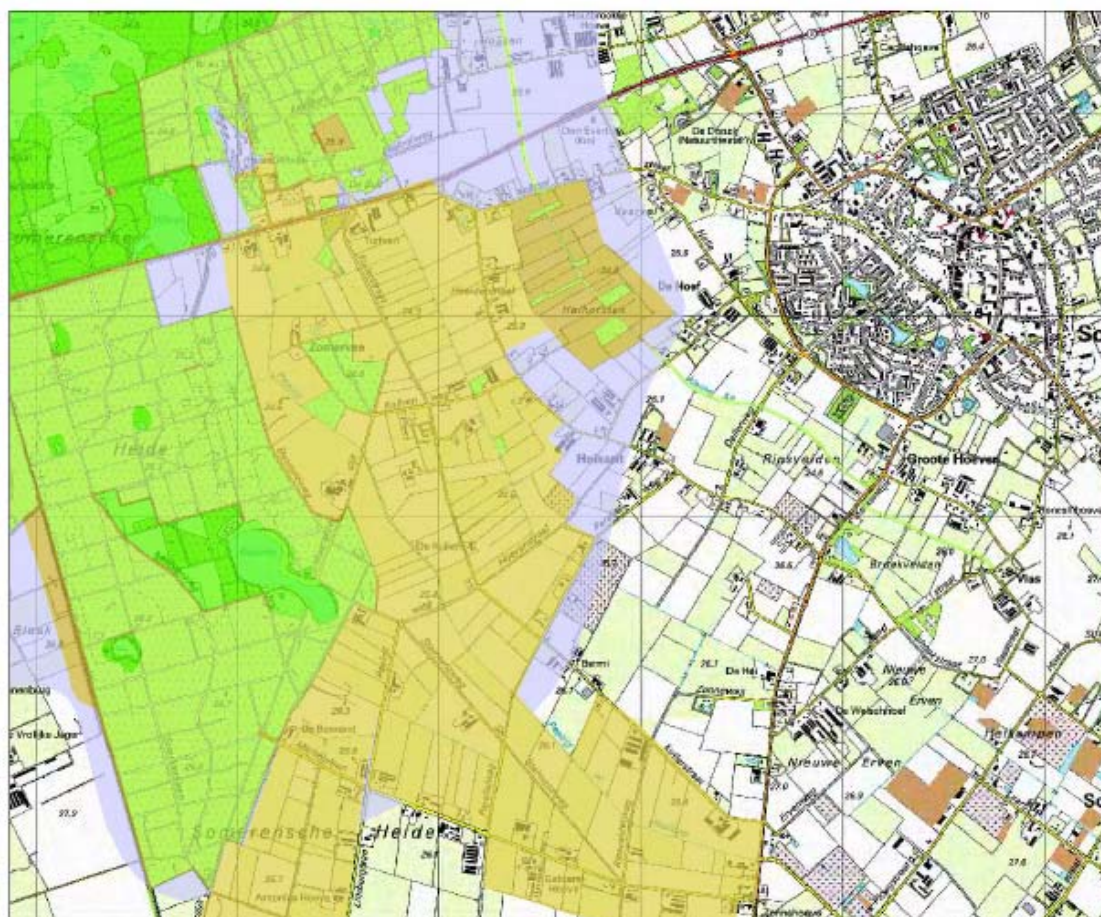
Bijlage 3 Ecologische Hoofdstructuur

Legenda

- Top25raster
 Beheersgebieden 2004
 Natuurgebiedsplan 2003
 Ecologische verbindingzones 2003

Bijlage 4 Groene Hoofdstructuur

Legenda

